

ISSN 2226-3209 (Print)
ISSN 2409-0506 (Online)

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

MINISTRY OF CULTURE AND INFORMATION POLICY OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF MANAGERIAL STAFF OF CULTURE AND ARTS

ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОЇ

АКАДЕМІЇ

КЕРІВНИХ

КАДРІВ

КУЛЬТУРИ

І МИСТЕЦТВ

NATIONAL

ACADEMY OF

MANAGERIAL

STAFF OF

CULTURE

AND ARTS

HERALD

Щоквартальний науковий журнал
Quarterly Journal

1'2023

Київ – 2023

Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.
Київ. 2023. № 1. 363 с.

У щоквартальнику Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв висвітлено актуальні питання мистецтвознавства та культурології. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне набутися ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

Редакційна колегія

Денисюк Ж. З., д. культ. (головний редактор); **Литвин С. Х.**, д. і. н., професор (заст. головного редактора); **Афоніна О. С.**, д. мист., професор (відповідальний секретар); **Бітасєв В. А.**, д. філос. н., професор, член-кор. НАМ України; **Вєдєнєєв Д. В.**, д. і. н., професор; **Волков С. М.**, д. культ., професор; **Герчанівська П. Е.**, д. культ., професор; **Донченко Н. П.**, засл. діяч мистецтв України, професор; **Езкуерро А.**, д. філос. (Іспанія); **Жуковін О. В.**, к. мист.; **Зосім О. Л.**, д. мист., професор; **Каппелліні В.**, д. філос., професор (Італія); **Карпов В. В.**, д. і. н.; **Каталінік В.**, д. філос. (Хорватія); **Кайл К.**, д. філос. (Німеччина); **Кнаут М.**, д. філос., професор (Німеччина); **Льоос Х.**, д. філос., професор (Німеччина); **Овчарук О. В.**, д. культ., професор; **Пастерняк В.**, д. габілітований, професор (Польща); **Ростіролла Д.**, д. філос. (Італія); **Сапенко Р.**, д. габілітований, професор (Польща); **Хемслі Д.**, д. філос. (Великобританія); **Чернець В. Г.**, д. філос., професор; **Шванднер Г.**, д. філос., професор (Німеччина); **Штанке Г.**, д. філос., професор (Німеччина); **Шульгіна В. Д.**, д. мист., професор; **Юренісє В.**, д., професор (Литва), **Яковлев О. В.**, д. культ., професор

Статті, подані до редакції журналу, рецензують члени редакційної колегії

Журнал включено до **Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)** зі спеціальностей: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; 024 Хореографія; 025 Музичне мистецтво; 026 Сценічне мистецтво; 034 Культурологія відповідно до Наказу МОН України від 02.07.2020 № 886 (додаток 4)

Науковий журнал «Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв» індексується в міжнародних наукометричних базах даних: EBSCO; International Impact Factor Services; Research Bible; Open Academic Journals Index; CiteFactor; Google Scholar; Directory of Open Access Scholarly Resources; CEEOL (Central and Eastern European Online Library); Index Copernicus, Crossref

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол № 6 від 28.02.2023)

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор

Свідоцтво KB № 19938-9738ПР від 17.05.2013 р. © Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2023

© Автори

УДК 78.071Гайдай:[784:79.092](47+57)"193"
DOI 10.32461/2226-3209.1.2023.277686

Цитування:

Кацалап О. В. Участь співачки Зої Гайдай у музичних конкурсах в умовах радянського тоталітаризму 1930-х рр. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2023. № 1. С. 302–307.

Кацалап Олена Вікторівна,
старша викладачка
факультету музичного мистецтва
і хореографії Київського університету
імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-8217-480X>
o.katsalap@kubg.edu.ua

Katsalap O. (2023). Zoia Gaidai's Participation in Music Competitions under the Soviet Totalitarianism in 1930s. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 302–307 [in Ukrainian].

УЧАСТЬ СПІВАЧКИ ЗОЇ ГАЙДАЙ У МУЗИЧНИХ КОНКУРСАХ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ 1930-х рр.

Мета роботи. Дослідити один з аспектів професійної діяльності української співачки З. Гайдай у 1930-х рр. – участь у музичних конкурсах у період утвердження радянського тоталітарного режиму. В рамках дослідження даного питання показати специфіку їх організації та проведення, масштабність цих творчих подій та їх значущість для професійного розвитку вокалістки. **Методологія** роботи полягає в застосуванні джерелознавчого методу для аналізу архівних документів, які містять інформацію щодо участі З. Гайдай у музичних конкурсах, а також інших матеріалів з теми дослідження, конкретно-історичного – для висвітлення соціально-політичних процесів, на тлі яких проходили музичні конкурси, біо-бібліографічного – для визначення місця цього аспекту діяльності співачки в її творчій біографії, загальнонаукових методів (аналіз, синтез, узагальнення) – з метою ґрунтовного вивчення питання та формування аргументованого висновку. **Наукова новизна** статті полягає в розширенні відомостей про творчу діяльність З. Гайдай у 1930-х рр., яка доповнилася участю в музичних конкурсах, в оцінюванні рівня цих конкурсів, їхньої специфіки та можливостей щодо реалізації професійних устремлінь. **Висновки.** Здійснені аналіз та оцінка результатів участі З. Гайдай у музичних конкурсах 1933-го та 1937-го рр. дали змогу виявити рівень її фахової компетентності та професійних прагнень. Наперекір випробуванням і викликам тих непростих років, співачка змогла вибороти звання лауреата Всеукраїнського та Всесоюзного конкурсів, що позитивно вплинуло на розвиток її виконавської кар'єри. Однак політична ситуація в СРСР не посприяла здійсненню планів щодо навчання в Італії, тим самим позбавивши українську мисткиню можливості вдосконалити фахову майстерність та апробувати свій талант на міжнародній арені.

Ключові слова: З. Гайдай, музичні конкурси в СРСР 1930-х рр., голодомор 1932–1933 рр., заідеологізованість.

Katsalap Olena, Senior Lecturer, Faculty of Musical Art and Choreography, Borys Grinchenko Kyiv University
Zoia Gaidai's Participation in Music Competitions under the Soviet Totalitarianism in 1930s

The purpose of the article is to investigate one of the aspects of the professional activity of the Ukrainian singer Zoia Gaidai in the 1930s, namely her participation in music competitions during the establishment of the Soviet totalitarian regime. As part of the research, we aim to show the specifics of their organisation and holding, the scale of those creative events, and their significance for the professional development of the professional singer. **The research methodology** consists in the application of the source study method to analyse archival documents that contain information about Zoia Gaidai's participation of in music competitions, as well as to study other materials on the topic of the research. The specifically historical method helps to highlight the socio-political processes against which the music competitions took place. The bibliographic method enables determining the place of this aspect of the singer's activity in her creative biography. General scientific methods (analysis, synthesis, generalisation) are applied in order to thoroughly study the issue and draw reasoned conclusions. **The scientific novelty** of the paper consists in the expansion of information about Z. Gaidai's creative activity in the 1930s, which was supplemented by her participation in music competitions, in the assessment of the level of these competitions, their specificity and opportunities for the achievement of professional aspirations. **Conclusions.** The performed analysis and evaluation of the results of Z. Gaidai's participation in the music competitions of 1933 and 1937 helped to reveal the level of her professional competence and professional aspirations. Despite the challenges of those difficult years, the singer managed to win the laureate title of the All-Ukrainian and All-Union competitions, which had a positive effect on the development of her career as a performer. However, the political situation in the USSR did not contribute to the fruition of the dreams to study in Italy, thereby depriving the Ukrainian artist of the opportunity to improve her professional skills and test her talent on the international stage.

Key words: Zoia Gaidai, music competitions in the USSR in the 1930s, the Great Famine of 1932–1933, ideological charge.

Актуальність теми дослідження. Організація та проведення музичних конкурсів є необхідною умовою розвитку мистецького життя країни, адже вони дають змогу виявити найкращих музикантів – її майбутній творчий потенціал. Участь у конкурсах, у свою чергу, була й залишається одним із найважливіших аспектів професійного становлення виконавців, адже цей вид мистецької діяльності, на відміну від інших сценічних виступів, потребує від них неймовірної концентрації зусиль в умовах конкуренції: фахової майстерності, сили волі, цільності й наполегливості, а також здатен посприяти збагаченню досвіду та розширенню творчого кругозору, розвитку популярності, кар'єрному зростанню і потребі в самовдосконаленні. На теренах колишнього СРСР до цього важливого питання звернулися в кінці 1920-х – на початку 1930-х рр., коли позаду залишився період десятилітнього становлення радянського тоталітарного режиму і на часі постали інші виклики – взяття під контроль культурно-мистецької сфери і виховання нової генерації політично лояльних митців. Відтак у музикантів з'явилася можливість спробувати свої сили в конкурсних змаганнях. Впевнена у своїх силах З. Гайдай, солістка на той час столичної Харківської опери, також приєдналася до когорти учасників започаткованих державою вокальних конкурсів. У виявленні особливостей участі української мисткині в музичних конкурсах у 1930-х рр., їх специфіки та вагомості в розвитку її виконавської кар'єри полягає актуальність теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. У роботі над статтею використані архівні джерела (документи, листи З. Гайдай). Інформацію про музичні конкурси було отримано шляхом ознайомлення з публікаціями у виданнях «Радянська музика». Історичні відомості про події в СРСР 1930-х рр., що визначали розвиток культури та мистецтва, а також додаткові дані про музично-виконавське мистецтво України в цей час містяться у працях українських науковців К. Бацака, В. Даниленка і П. Бондарчука, Н. Зимогляд, В. Ковальчука, Ю. Шутка та ін.

Метою дослідження є висвітлення інформації про участь З. Гайдай у музичних конкурсах у 1930-х рр., особливості їх організації та проведення, а також вплив цих мистецьких проєктів на перспективи творчої реалізації української співачки в умовах утвердження тоталітарної держави.

Виклад основного матеріалу. У першій половині 1930-х рр. українська співачка

З. Гайдай завдяки кількарічній роботі на сцені спочатку Київської, а з 1930-го р. – Харківської опер здобула репутацію талановитої та перспективної артистки. Творча діяльність співачки не обмежувалася виступами на оперній сцені, оскільки при нагоді вона пробувала свої сили й на концертній естраді. Новим здобутком на шляху розвитку виконавської кар'єри мисткині міг стати виступ на Першому Всесоюзному конкурсі музикантів-виконавців, куди її було відряджено УКРФІЛом (Українською філармонією) [11, 1]. Офіційно метою конкурсу вважався огляд досягнень виконавців, які отримали освіту за радянської влади. Його умови передбачали участь не лише співаків, а й інструменталістів (піаністів, скрипалів, віолончелістів). Усі вони попередньо мали пройти обласні та республіканські відбори [6, 38]. Інформацію про майбутній проєкт, етапи його проведення, вимоги щодо підбору програми тощо висвітлювала преса [2, 193]. Вочевидь цей захід за участі найкращих музикантів мав усі шанси стати однією з найяскравіших музичних подій «радянської» країни. На цей доволі серйозний конкурс З. Гайдай пощастило їхати не самій, адже для роботи в журі було запрошено її викладачку з Музично-драматичного інституту імені М. Лисенка О. Муравйову, з якою в неї збереглися плідні творчі стосунки [9, 58]. В умовах конкурсних змагань підтримка уславленої педагогині могла бути неоціненною.

Перший Всесоюзний конкурс музикантів-виконавців, який мав пройти в середині травня 1933 р. в Москві, було організовано «на ознаменування 15-ти річчя Жовтневої Революції» [11, 1]. Однак не може не насторожувати той факт, що ця мистецька подія всесоюзного масштабу була запланована на період, коли відбулася одна з найбільших трагедій в історії України ХХ ст. – організований радянською владою з метою нанесення нищівного удару по українству голодомор 1932–1933 рр., який забрав життя мільйонів селян. Державні й культурні діячі тоді зазнали репресій. Наслідками цих злочинних діянь стали запуск процесу зміни соціально-демографічної ситуації на теренах окремих областей України, посилення асиміляційних тенденцій та створення міфу про меншовартісність української культури порівняно з російською [5, 333–334]. Сьогодні зрозуміло, що цей конкурс, офіційно приурочений до п'ятнадцятиріччя «великого Жовтня», перебував у числі тих подій, які мали відволікти громадськість, наповнити інформаційний простір новими «повідомленнями»

про великі культурні здобутки задля створення ілюзії, в першу чергу за кордоном, що в «радянській» країні все добре. Недаремно в пресі з'явилася стаття німецькою мовою «Das grosse musikalische Ereignis» («Велика музична подія») авторства російського музикознавця Є. Браудо, яка мала привернути увагу іноземців [2, 251]. Але навряд чи в цьому можна було переконати тих, хто став свідком тодішніх трагічних подій. Зокрема це стосується й майбутньої конкурсантки З. Гайдай, яку не оминули випробування нестатками. Про те, як їй у цей період було непросто, дізнаємося з листування з матір'ю. В одному з листів співачка оповідала про нестачу продуктів першої необхідності, затримку виплати заробітної плати при повній зайнятості в Харківській опері [9, 50–51], нарікала на втому голосу та відсутність сил через збіднений раціон харчування. Але вона не допускала й думки, щоб відмовитися від участі в конкурсі [9, 53–55], оскільки, попри труднощі, які довелося пережити, амбітна артистка, очевидно, не хотіла втрачати можливість заявити про себе на концертних підмостках тодішньої столиці. І альтернативи цій мистецькій події, швидше за все, на той час не було.

Після приїзду до Москви 11 травня З. Гайдай, хвилюючись за майбутній виступ, прагнула відпрацювати все до найменших деталей. Аби набути необхідної для вдалого співу форми, вона мала намір додатково попрацювати над голосом із задіяною в роботі журі О. Муравйовою. Однак занепокоєння виявилось марним, адже конкурсний виступ, зі слів співачки, пройшов блискуче. В одному з листів до матері вона ділилася враженнями від успіху: «Хлопать не полагается, але мій виступ з 4-го номера супроводжувався аплодисментами. Співала я вісім речей, хвилювалась, звичайно, але всі одноголосно хвалили і навіть члени журі приходили до мене і говорили купу приємних речей» [9, 58–59]. Вочевидь це була серйозна заявка на перемогу. Конкурсний спів З. Гайдай був належно оцінений і рецензентами. Зокрема, її виступ відзначив Ф. Зубравський. Хоча, на думку автора, група конкурсантів-вокалістів, маючи чудові голоси, виявилася слабкою в плані художньої підготовки, проте серед учасників знайшлися співаки, котрі змогли продемонструвати високий вокально-виконавський рівень. «До таких, – вважав критик, – треба зарахувати Гайдай (Харків), яка на репертуарі, починаючи від Доницетті та кінчаючи Лисенком та Косенком, показала

високохудожній стиль виконання і цілком заслужено дістала першу премію» [6, 40–41]. На сьогодні повний перелік вокальних творів, які З. Гайдай проспівала на конкурсі, залишається невідомим, однак згадка у статті творів Г. Доницетті, М. Лисенка та В. Косенка вказує на те, що програма виступу включала зі смаком скомпоновані композиції різних епох та жанрів, аби найповніше репрезентувати її професійно-творчі можливості, що врешті-решт і принесло виконавиці перемогу. Враховуючи особливості політичного устрою «радянської» країни з його надмірною, характерною для всіх імперій централізацією влади, було майже неможливим, щоб на Всесоюзному конкурсі, який відбувся в тодішній столиці, перемогла представниця однієї з союзних республік – співачка з периферії. Як наслідок, першу премію, крім З. Гайдай, дістали вихованки Московської консерваторії О. Леонтьєва та О. Круглікова. Серед інструменталістів переможцями стали віолончелісти Г. Цомик і С. Кнушевицький, скрипаль Б. Фішман та юний піаніст з Одеси С. Гілельс – у майбутньому – один із славетних музикантів ХХ ст. В числі володарів другої і третьої премій також були імена українських співачок О. Благовидової та О. Бишевської [6, 39–41]. Окрім оцінок журі та думки рецензентів, не менш важливим для З. Гайдай став успіх у публіки. Оплески під час конкурсного виступу та висловлені глядачами компліменти окрили її. Але ще більш потужний ефект справив на артистку лист, отриманий від слухача – професора, який зізнався, що під впливом її співу ніби відродився після смерті десятирічної доньки. На хвилі великого успіху З. Гайдай запросили здійснити записи на грамофонні платівки та плівку для подальших трансляцій у радіоконцертах [9, 61–63]. Величезне напруження і професійна віддача далися знаки: її здоров'я, підточене пережитими поневіряннями голодних місяців, дало збій і співачка знепритомніла, в неї підвищилася температура. «Напевно від малокровія», – пояснила вона цю прикрість матері в одному з листів [9, 62].

Поза сумнівом, в умовах суцільної заідеологізованості всіх сфер життєдіяльності радянського суспільства музичний конкурс всесоюзного масштабу не міг пройти без уваги владних кіл, без декларування ними показної лояльності й щедрості. Так, урядом для переможців було влаштовано банкет, їх нагородили цінними подарунками. З. Гайдай, з її слів, отримала «старовинний кувалда срібний

визолочений з різьбою французької роботи – з музею» [9, 60–61]. Постановою Ради народних комісарів СРСР були премійовані юні музиканти, зокрема вже згадуваний С. Гілельс та київська скрипалька, володарка другої премії Б. Притикина. Урядом Української СРР були відзначені й професори, вихованці яких мали успіх, зокрема О. Муравйова [6, 42; 6, 46]. Окрім цінних подарунків, нагородою за першу премію, отриману на конкурсі, стали дві тисячі карбованців та п'ятнадцять концертів за кордоном і на теренах СРСР, що були заплановані з метою популяризації здобутків переможців. Однак З. Гайдай мала зовсім інші плани щодо розвитку власної кар'єри. Зустрівшись на банкеті з наркомом освіти РСФРР А. Бубновим, вона висловила бажання навчатися в Італії, заради чого готова була відмовитися від грошової премії та концертів [9, 60–61]. Висловлена пропозиція демонструє масштаб професійних устремлінь української мисткині, адже, очевидно, йшлося про вдосконалення голосових можливостей на батьківщині *bel canto*. Цілеспрямована артистка була переконливою і через деякий час отримала згоду не лише А. Бубнова, а й інших можновладців. Підтвердженням цього є згадки про кількомісячну поїздку до Мілану, процедуру отримання паспорта тощо в адресованих їй листах від уповноваженого Народного комісаріату закордонних справ СРСР при уряді УСРР С. Бродовського [8, 2–3]. Відсутність у подальшому будь-яких спогадів або світлин, які б засвідчили перебування З. Гайдай в Італії, вказує на те, що ці плани, швидше за все, реалізувати не вдалося. Причиною цього могло стати поступове погіршення політичних відносин між СРСР та Італією, що унеможливило поїздку [3, 376]. Могло статися й так, що співачка не пройшла перевірку на благонадійність, адже за кордоном мешкав її старший брат Олександр [7, 6], зв'язок з яким не уривався завдяки листуванню [9, 53]. Намагання приховати реалії життя в СРСР, зокрема й наслідки голодомору 1932–1933 рр., спонукало владу до контролю за подібними родинними взаєминами. Отже, результати участі в Першому Всесоюзному конкурсі музикантів-виконавців не вповні вдовольнили професійні амбіції З. Гайдай. Цей конкурс ще проводився неодноразово, але співачка, вже досягнувши найвищого результату, більше в ньому участі не брала, оскільки прагнула нових здобутків.

Участь у наступному конкурсі поповнила творчу біографію З. Гайдай – на той час уже солістки столичної Київської опери та

заслуженої артистки республіки – в січні сумнозвісного 1937 р. Це був І-й Всеукраїнський конкурс на краще виконання творів радянських композиторів – проєкт менш масштабний, однак, судячи з часу проведення та спрямування, ще більш заполітизований. Він навіть проводився на сцені київського Будинку оборони. Запланований на період «великої чистки», конкурс був покликаний пропагувати вокальну творчість українських радянських композиторів, яка ще не набула популярності серед широких мас слухачів. Причиною цього, на думку Голови виконавської секції спілки радянських композиторів України і члена журі конкурсу професора А. Луфера, була нібито незадовільна робота концертних організацій та деяких виконавців, які не усвідомили важливості покладеної на них творчої місії [1, 97]. Окрім А. Луфера, у складі авторитетного журі були такі відомі українські митці, як композитори Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, В. Косенко (їхні твори виконували конкурсанти) [4, 16–18], співаки М. Литвиненко-Вольгемут, М. Донець, І. Паторжинський та ін. На запрошення знову відгукнулася О. Муравйова [1, 99]. Учасниками Всеукраїнського конкурсу стали 27 співаків, які пройшли попередні обласні відбори. Однак це були представники лише трьох міст: Києва, Харкова та Одеси. Серед них – шістнадцять співачок сопрано і жодного тенора. Незрозумілі принципи відбору учасників цього конкурсу, який мав республіканський статус, викликали критику в пресі [4, 15]. Були також висловлені претензії до репертуару учасників. На думку автора статті, присвяченої конкурсу, репертуар був застарілий, адже включав твори, що були написані декілька років тому, містив деякі композиції низької художньої якості та «непридатні з ідеологічного боку» [4, 18], не охоплював творчий доробок багатьох українських композиторів, зокрема С. Жданова, В. Нахабіна, І. Віленського, О. Дашевського та ін. [4, 18] нині призабутих митців. Попри здобуття З. Гайдай разом з одеською співачкою О. Благовидовою першої премії, її думка щодо конкурсу також не виявилася надто високою. Про це вона в дещо легковажній манері повідала в одному з листів: «<...> получила першу премию на Всеукраїнському конкурсі на краще виконання творів сучасних композиторів. Але це була така легка перемога, змагатись було ні з ким. Власне я не хотіла виступать, вважала, що це вже мені не личить, особливо після І-ї премії на Всесоюзному конкурсі, але комісія і композитори мене уговорили. Я співала вночі

після вистави «Проданої» 11-го січня. Ну, на другий день получила 1500 крб.» [10, 1]. На відсутність натхнення та втому вказують і обличчя членів журі та публіки, які потрапили в кадр фотографа [12, 1-2]. Очевидно, артистка, як, можливо, й глядачі, відчула штучність цієї мистецької події, починаючи від рівня організації та закінчуючи годинаю проведення, а тому не віднесла її до доленосних у власній творчій кар'єрі.

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній уперше висвітлено інформацію про участь співачки З. Гайдай у музичних конкурсах у 1930-х рр., що були організовані та проведені в період важких випробувань в історії українського народу, представницею якого вона була. Також оцінено специфіку, значимість цих проєктів у професійному та кар'єрному розвитку української артистки, роль, яку вони відіграли у формуванні її творчої особистості.

Висновки. Отже, З. Гайдай випала можливість взяти участь у двох музичних конкурсах Всесоюзного та Всеукраїнського рівнів, які відбулися 1933-го та, відповідно, 1937-го р. Попри те, що їх проведення припало на період складних випробувань, співачка, очевидно, прагнула повноцінного творчого життя, а тому не відмовилася від конкурсних змагань. Ставши володаркою перших премій, З. Гайдай підтвердила свій професіоналізм та отримала статус лауреата, що, природно, благотворно вплинуло на становлення її виконавської кар'єри. Однак ці проєкти в силу свого внутрішньосоюзного масштабу та пропагандистського штибу не стали щаблем до міжнародного визнання здобутків і таланту співачки. Запорукою вдосконалення вокальної майстерності, чого вона прагнула, та успіху на європейському рівні мала стати поїздка на навчання до Італії, яка не відбулася, вірогідно, з політико-ідеологічних причин.

Література

1. Альбом газетних вирізок зі статтями і рецензіями на сольні концерти та оперні спектаклі «Тихий Дон», «Продана наречена», «Снігуронька». 1936-1937 рр. *Центр. держ. архів-музей літ. і мистецтва України (ЦДАМЛМ України)*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 332. 103 арк.
2. Альбом газетних і журнальних вирізок з рецензіями і замітками про концертні виступи артистів та оперні спектаклі – «Євгеній Онегін», «Джонні грає», «Дума чорноморська» тощо. 1928-1934 рр. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 329. 432 арк.
3. Бацак К. Італійці Криму в історичних джерелах і студіях (XX – початок XXI ст.).

Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2010. Вип. 19. С. 369–384.

4. Білокопитов О. О. Конкурс вокалістів. *Радянська музика*. Державне видавництво «Мистецтво», 1937. № 1. С. 15–19. URL: https://archive.org/details/radyanska_muzyka/Радянська%20музика%20%5ВЖурнал%5D%201937-01/page/n19/mode/2up (дата звернення: грудень 2022).

5. Даниленко В., Бондарчук П. «Українізація» і голод 1932-1933 років в Україні. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки*. 2008. Вип. 18. С. 327–335.

6. Зубравський Ф. Всесоюзний музичний конкурс виконавців. *Радянська музика*. ДВОУ Мистецтво, 1933. № 4/5. С. 38–47. URL: https://archive.org/details/radyanska_muzyka/Радянська%20музика%20%5ВЖурнал%5D%201933-04-05/page/n39/mode/2up (дата звернення: грудень 2022).

7. Костриця М. Ю. Солов'їна полісянка. Зоя Гайдай. Житомир: М. Косенко, 2011. 52 с.

8. Листи (Бродовського). 1 червня 1933 р. – 4 січня 1954 р. [1934 р.]. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 87. 6 арк.

9. Листи Гайдай З. М. матері. 20 жовтня 1925 р. – 27 грудня 1936 р. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 54. 143 арк.

10. Листи Гайдай З. М. матері. 23 січня 1937 р. – 6 червня 1964 р. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 55. 102 арк.

11. Посвідчення про відрядження до Москви для участі у Всесоюзному конкурсі. Оригінал. 5 травня 1933 р. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 289. 1 арк.

12. Фотографії Гайдай З. М. під час виступів на І-му Всеукраїнському конкурсі на краще виконання творів радянських композиторів, на гастролях в Пакистані та Китаї. Фотографії та газ. на кит. мові. Почато 1937, 1952 рр. Закінчено 12 квітня 1954 р. *ЦДАМЛМ України*. Ф. 147. Оп. 1. Спр. 395. 6 арк.

References

1. Album of newspaper clippings with articles and reviews of solo concerts and opera performances «Quiet Flows the Don», «The Bartered Bride», «The Snow Maiden». 1936–1937. Central State Archives Museum of Literature and Arts of Ukraine (CSAMLA of Ukraine). F. 147. Descr. 1. Case 332. 103 sheets [in Ukrainian and Russian].
2. Album of newspaper and magazine clippings with reviews and notes about concert performances by artists and opera performances – «Eugene Onegin», «Johnny Plays On», «Black Sea Duma», etc. 1928–1934. CSAMLA of Ukraine. F. 147. Descr. 1. Case 329. 432 sheets [in Ukrainian and Russian].
3. Batsak, K. (2010). Italians of Crimea in historical sources and studies (XX – the beginning of XXI century). *Mizhnarodni zv'jazky Ukrajinu: naukovі poshuky i znakhidky*, 19, 369–384 [in Ukrainian].

4. Bilokopytov, O. O. (1937). Competition of professional singers. *Radjansjka muzyka*, 1, 15–19. URL: https://archive.org/details/radyanska_muzyka/Радянська%20музика%20%5ВЖурнал%5D%201937-01/page/n19/mode/2up (access date: December 2022) [in Ukrainian].

5. Danylenko, V., Bondarchuk, P. (2008). «Ukrainization» and the Famine of 1932–1933 in Ukraine. *Problemy istoriji Ukrajinjy: fakty, sudzhennja, poshuky*, 18, 327–335 [in Ukrainian].

6. Zubravs'kyj, F. (1933). All-Union Music Competition of Performers. *Radjansjka muzyka*, 4–5, 38–47. URL: https://archive.org/details/radyanska_muzyka/Радянська%20музика%20%5ВЖурнал%5D%201933-04-05/page/n39/mode/2up (access date: December 2022) [in Ukrainian].

7. Kostrycja, M. Ju. (2011). *Nightingale Polissjanka. Zoja Ghajdaj*. Zhytomyr: M. Kosenko [in Ukrainian].

8. Letters (of Brodovs'kyj). June 1, 1933 – January 4, 1954 [1934]. *CSAMLA of Ukraine*. F. 147. Descr. 1. Case 87. 6 sheets [in Russian].

9. Letters of Ghajdaj Z. M. to mother. October 20, 1925 – December 27, 1936. *CSAMLA of*

Ukraine. F. 147. Descr. 1. Case 54. 143 sheets [in Ukrainian].

10. Letters of Ghajdaj Z. M. to mother. January 23, 1937 – June 6, 1964. *CSAMLA of Ukraine*. F. 147. Descr. 1. Case 55. 102 sheets [in Ukrainian and Russian].

11. Certificate of the business trip to Moscow to participate in the All-Union competition. Original. May 5, 1933. *CSAMLA of Ukraine*. F. 147. Descr. 1. Case 289. 1 sheets [in Russian].

12. Photographs of Ghajdaj Z. M. during performances at the 1st All-Ukrainian competition for the best performance of works by Soviet composers, on tours to Pakistan and China. Started in 1937, 1952. Ended on 12 April 1954. *CSAMLA of Ukraine*. F. 147. Descr. 1. Case 395. 6 sheets [in Russian and Chinese].

*Стаття надійшла до редакції 03.01.2023
Отримано після доопрацювання 08.02.2023
Прийнято до друку 15.02.2023*

ЗМІСТ

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

<i>Копієвська О. Р.</i>	Проблематизація травми у європейському науковому дискурсі кінця XIX – початку XX ст.: культурно-історичний контекст.....	3
<i>Биркович П. Е.</i>	Технології впливу на масову свідомість в умовах інформаційної гібридної війни: соціокультурний аспект.....	9
<i>Головей В. Ю., Цапак М. Й.</i>	Теоретико-методологічні засади дослідження кроскультурних впливів у традиційному танцювальному мистецтві	15
<i>Денисюк Ж. З.</i>	Мистецька освіта в умовах глобалізації та культурних трансформацій сучасності.....	23
<i>Ovcharuk O.</i>	Art Projects as Humanitarian Strategies for Psychosocial Support: International Experience of Development and Implementation [Мистецькі проекти як гуманітарні стратегії психосоціальної підтримки: міжнародний досвід розробки та впровадження].....	29
<i>Погребняк Г. П.</i>	Режисерська творчість у контексті європейських культурних практик державної підтримки аудіовізуального виробництва та дистрибуції.....	36
<i>Волинець В. О.</i>	NFT як симбіоз сучасного digital art та технології блокчейн	42
<i>Волкова Г. В.</i>	Декодування біблійної ритуаліки в культурних акціях	48
<i>Кундеревич О. В.</i>	Людиновимірність світоглядної парадигми метамодернізму: соціокультурні трансформації та практики	53
<i>Савчин Л. М.</i>	Аксіологія танцю в культурологічній парадигмі: традиції і сучасність	59
<i>Філіна Т. В.</i>	Психологічна рекреація як складова арттуризму	65
<i>Швець Н. О., Сбітняя Д. В.</i>	Музичне виконавство в контексті феномену постмодерністської музичної культури	70
<i>Шевченко Н. О.</i>	Організація туристичної діяльності в природних ландшафтах повоєнного періоду .	75
<i>Шостак В. М.</i>	Культурна політика України та Європейського Союзу: відповідність змісту і перспективи реалізації.....	81
<i>Андрусишин В. Й.</i>	До питання політичної міфології як складової української політичної культури на сучасному етапі	87
<i>Савенко О. В.</i>	Бренд країни як соціокультурний феномен: функціональна презентація.....	93
<i>Соломенко Л. І.</i>	Особливості масової мовленнєвої культури соціальних мереж	99
<i>Бугайов М. В.</i>	Дитячий блогінг як чинник культурних трансформацій.....	104
<i>Губернатор О. І.</i>	Метамодернізм як нова парадигма сучасних культурних практик	109
<i>Кацевич О. В.</i>	Орнамент як символічна форма культури	115
<i>Сенько Т. В.</i>	Креативні практики в сучасному вітчизняному культурно-дозвілєвому просторі	120
<i>Скорик І. Г.</i>	Семантика наготи в модній фотографії кінця XX – першої чверті XXI століття	127
<i>Федотова Н. В.</i>	Естетико-філософські основи танцю контемпорарі.....	132

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ

<i>Акімов Д. І.</i>	Історична ретроспектива формування маркетингу образотворчого мистецтва	140
<i>Піщанська В. М.</i>	Висвітлення теми українського бароко в дослідженнях європейських науковців другої половини XX – початку XXI століть	147
<i>Бойко В. І., Максимов С. Й.</i>	NFT як провідний інструмент мистецтва в репрезентації візуального середовища...	152

<i>Солярська-Комарчук І. О.</i>	Український нонконформізм 70–80-х років ХХ ст. в просторі європейської художньої традиції	157
<i>Чумаченко О. П.</i>	Мініатюра як образотворча інтерпретація тексту в контексті розвитку культури Середньовіччя.....	163
<i>Шман С. Ю.</i>	Музейні колекції як джерельна база експертних досліджень	169
<i>Недошовенко Т. Ф.</i>	Проявлений світ Федора Недошовенка – художника і педагога	174
<i>Скаканді Ю. Ю.</i>	Специфіка інтерпретацій композицій у натюрморті	180
<i>Соченко М. П.</i>	Мистецька спадщина Осипа Куриласа: батальний жанр	185
<i>Зінченко М. В.</i>	Аукціон як культурно-економічний феномен сучасного мистецького процесу ..	191

ХОРЕОГРАФІЯ

<i>Вакуленко О. М.</i>	Інтерпретація іспанського танцю в сценічній хореографії Антоніо Гадеса.....	197
<i>Миронюк Н. М.</i>	Кафедра хореографії Київського державного інституту культури у світлі вітчизняного наукового дискурсу	203

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

<i>Афоніна О. С.</i>	Балет «Маленький принц» у постановці Радуги Поклітару: особливості втілення класики	209
<i>Бермес І. Л.</i>	Микола Лисенко і Яків Гулак-Артемівський: до історії взаємин	216
<i>Зосім О. Л.</i>	Телевізійний проєкт «Колядки на Кудрявці» як форма збереження та актуалізації українського фольклору	222
<i>Садовенко С. М.</i>	Балет «За двома зайцями» Юрія Шевченка як самобутній феномен української музичної культури	228
<i>Горелік Л. М.</i>	Ефекти камерного співу у творах К. Орфа (на прикладі сценічних кантат Carmina Burana, Catulli Carmina, опери «Розумниця»)..	235
<i>Задорожний І. З.</i>	Джерела ірмосів канонів Богоявлення і Стрітіння Господнього Церковного Простопінія Бокшая-Малинича 1906 року	241
<i>Іванова Л. О.</i>	Фортепіанні композиції А. Штогаренка, Платона і Георгія Майбородів, А. Кос-Анатольського у вираженні стилевих ознак традиціоналізму	247
<i>Кріль М. І.</i>	Репертуарна політика симфонічного оркестру: рефлексії та самоаналіз.....	253
<i>Небога О. Г.</i>	Технологічна диверсифікація музичної освіти: погляди сучасних зарубіжних дослідників	259
<i>Оболєнська М. М.</i>	Антиципація в концертній практиці піаніста-концертмейстера в контексті емоційного інтелекту	264
<i>Сапожнік О. В.</i>	Синкретизм церковної поховально-обрядової музики та фольклорних елементів у православній традиції	269
<i>Синкевич Н. Т.</i>	«Купальська справа» Миколи Лисенка: концертно-хорове втілення народного обряду	276
<i>Степурко В. І.</i>	Творчі наративи сучасних українських композиторів як предмет музикознавчого аналізу	281
<i>Тучапець А. І.</i>	Творча постать Валерія Матюхіна: до 45-річчя створення «Київської камерати».....	288
<i>Сачок В. І.</i>	Концепція вокальної педагогіки Валентини Антонюк у контексті розвитку української вокальної школи	295
<i>Кацалат О. В.</i>	Участь співачки Зої Гайдай у музичних конкурсах в умовах радянського тоталітаризму 1930-х рр.....	302
<i>Бекіров У. Р.</i>	Танцювальні образи у творі для скрипки і фортепіано Назіма Амедова «Рондо-Хайтарма»	308
<i>Ду Бохао</i>	Квартет саксофонів у світовій музичній культурі ХІХ століття: виконавство та композиторська творчість	314

Кришталь О. М.	Проблематика створення музичного образу вистави в діяльності звукорежисера 320
Міланіна А. О.	Музично-поетична символіка Poème de l'Amour et de la Mer М. Бушора – Е. Шоссона. 326
Радалько V.	Genre-Style Diversity of Interpretations of Ukrainian Classics' Poetry in Musical Art [Жанрово-стильове різноманіття інтерпретацій поетичних текстів українських класиків у музичному мистецтві] 332
Штирбул В. Ю.	Образ Орфея в мистецтві як модель, що породжує дійсність..... 337

СЦЕНІЧНЕ МИСТЕЦТВО

Печеранський І. П.	Світові спілки мовників як інституції розвитку та підтримки телеіндустрії у ХХІ столітті 343
Барнич М. М.	Особливості кінестетичного сприйняття актора в ролі 351

CONTENTS

CULTUROLOGY

Kopievska O.	The Problematization of Trauma in the European Scientific Discourse of the Late XIX – Early XX Century: Cultural and Historical Context	3
Byrkovych T.	Technologies of Influence on Mass Consciousness in Conditions of Informational Hybrid War: Sociocultural Aspect.....	9
Golovei V., Tsapiak M.	Theoretical and Methodological Basis of Research of Cross-Cultural Influences in Traditional Dance Art	15
Denysiyuk Zh.	Art Education in the Conditions of Globalisation and Cultural Transformations of Modern Times.....	23
Ovcharuk O.	Art Projects as Humanitarian Strategies for Psychosocial Support: International Experience of Development and Implementation.....	29
Pogrebniak G.	Director's Creativity in the Context of European Cultural Practices of State Support for Film Production and Distribution	36
Volynets V.	NFT as a Symbiosis of Modern Digital Art and Blockchain Technology	42
Volkova G.	Decoding Biblical Ritual in Cultural Actions	48
Kunderevych O.	Human-Dimensionality of Metamodernism Worldview Paradigm: Sociocultural Transformations and Practices	53
Savchyn L.	Axiology of Dance in Cultural Paradigm: Traditions and the Present	59
Filina T.	Psychological Recreation as Part of Art Tourism	65
Shvets N., Sbitnaia D.	Musical Performance in the Context of the Phenomenon of Postmodernist Musical Culture.....	70
Shevchenko N.	Organisation of Tourist Activities in Natural Landscapes of Post-War Period.....	75
Shostak V.	Cultural Policy of Ukraine and the European Union: Conformity of the Contents and Implementation Perspectives.....	81
Andrusyshyn V.	To the Question of Political Mythology as a Component of Ukrainian Political Culture on the Modern Stage	87
Savenko O.	Country Brand as a Socio-Cultural Phenomenon: Functional Presentation	93
Solomenko L.	Features of Mass Speech Culture in Social Networks	99
Buhaiov M.	Children's Blogging as a Factor of Cultural Transformations.....	104
Hubernator O.	Metamodernism as a New Paradigm of Modern Cultural Practices.....	109
Katsevykh O.	Ornament as Symbolic Form of Culture	115
Senko T.	Creative Practices in Modern Domestic Cultural and Leisure Space.....	120
Skoryk I.	Semantics of Nudity in Fashion Photography of 20th Century	127
Fedotova N.	Aesthetic and Philosophical Basis of Contemporary Dance	132

ART, DECORATIVE ART, RESTAURANT

Akimov D.	Historical Retrospective of Forming Fine Arts Marketing	140
Pishchanska V.	Coverage of Ukrainian Baroque in Research of European Scientists.....	147
Boiko V., Maksymov S.	NFT as Leading Tool of Art in Representation of Visual Environment.....	152
Soliarska- Komarchuk I.	Ukrainian Nonconformism of 1970s – 1980s in European Artistic Tradition	157
Chumachenko O.	Miniature as Pictorial Interpretation of the Text in the Context of Medieval Culture Development	163

<i>Shman S.</i>	Museum Collection as a Source of Expert Research.....	169
<i>Nedoshovenko T.</i>	Manifested World of Fedir Nedoshovenko, Artist and Teacher	174
<i>Skakandi Yu.</i>	Specificity of Interpretation of Compositions in Still Life.....	180
<i>Sochenko M.</i>	Osyp Kurylas's Art Heritage: Battle Genre	185
<i>Zinchenko M.</i>	Auction as Cultural and Economic Phenomenon of Contemporary Art Process	191

CHOREOGRAPHY

<i>Vakulenko O.</i>	Interpretation of Spanish Dance in Antonio Gades's Stage Choreography	197
<i>Myroniuk N.</i>	Department of Choreography of Kyiv State Institute of Culture in Domestic Scientific Discourse	203

MUSICAL ART

<i>Afonina O.</i>	«The Little Prince» Ballet Performed by Radu Poklitaru: Features of Implementation of Classics	209
<i>Bermes I.</i>	Mykola Lysenko and Yakiv Hulak-Artemovskiy: to History of their Relationship.....	216
<i>Zosim O.</i>	«Carols on Kudriavka» Television Project as a Form of Ukrainian Folklore Preservation and Actualisation.....	222
<i>Sadovenko S.</i>	«Chasing Two Hares» Ballet by Yurii Shevchenko as a Unique Phenomenon of Ukrainian Musical Culture.....	228
<i>Gorelik L.</i>	Effects of Chamber Singing in Works by K. Orff (Case Study of «Carmina Burana», «Catulli Carmina» Scenic Cantatas, «Kluge» Opera).	235
<i>Zadorozhnyi I.</i>	Sources of Irmoses' Canons of Baptism of Jesus and Epiphany of Church Prostopinije by Bokshay-Malynych in 1906.....	241
<i>Ivanova L.</i>	Piano Compositions by A. Shtoharenko, Platon and Heorhii Maiborod, A. Kos- Anatolskyi in Expression of Traditionalism Stylistic Features.	247
<i>Krill M.</i>	Repertoire Policy of Symphony Orchestra: Reflection and Self-Analysis.....	253
<i>Neboga O.</i>	Technological Diversification of Music Education: Views of Contemporary Foreign Researchers	259
<i>Obolenska M.</i>	Anticipation in Pianist-Accompanist's Concert Practice in the Context of Emotional Intelligence.....	264
<i>Sapozhnik O.</i>	Syncretism of Church Burial and Ritual Music and Folklore Elements in Orthodox Tradition.....	269
<i>Synkevych N.</i>	Mykola Lysenko's «Kupalo Case»: Concert and Choral Implementation of Folk Rite	276
<i>Stepurko V.</i>	Creative Narratives of Contemporary Ukrainian Composers as a Subject of Musicological Analysis.....	281
<i>Tuchapets A.</i>	Creative Personality of Valerii Matiukhin: to 45-th Anniversary of «Kyiv Camerata» Creation.....	288
<i>Sachok V.</i>	Concept of Vocal Pedagogy by Valentyna Antoniuk in the Context of Ukrainian Vocal School Development	295
<i>Katsalap O.</i>	Zoia Gaidai's Participation in Music Competitions under the Soviet Totalitarianism in 1930s.....	302
<i>Bekirov U.</i>	Dance Images in «Rondo-Khaitarma» Violin and Piano Work by Nazim Amedov	308
<i>Du Bohao</i>	Saxophone Quartet in World Music Culture of 19th Century: Performance and Composing Creativity.....	314
<i>Kryshtal O.</i>	Specific Features of Sound Director's Work in Wartime	320
<i>Milanina A.</i>	Musical and Poetic Symbolism of «Poème de l'Amour et de la Mer» by M. Bouchor – E. Chausson.....	326

<i>Padalko V.</i>	Genre-Style Diversity of Interpretations of Ukrainian Classics' Poetry in Musical Art.....	332
<i>Shtyrbul V.</i>	Eternal Image of Orpheus in Art as a Model that Creates Reality	337

STAGE ART

<i>Pecheranskiy I.</i>	World Broadcasters' Unions as the Institution of TV Industry Development and Support in XXI century	343
<i>Barnych M.</i>	Features of Actor's Kinesthetic Perception in a Role	351